

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ СІЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ ЯК ПІДҐРУНТЯ РОЗВИТКУ КООПЕРАЦІЇ

Ф. В. Горбонос, д. е. н., професор

Н. Ф. Павленчик, к. е. н.

Львівський університет бізнесу та права

Обґрунтовується доцільність та подано модель реструктуризації економічного простору сільської територіальної одиниці, спрямованої на підвищення рівня зайнятості населення, за умов самостійного ведення виробниками головних бізнес-процесів на тлі корпоративного управління.

Постановка проблеми. Економічний простір являє собою атрибут території, що характеризується специфічною економіко-географічною єдністю, у межах якої діють спільні принципи господарювання, узгоджені правила внутрішньої економічної діяльності [2].

Нині у окремих елементах низки економічних просторів, та й їх загалом, простежується низька ефективність діяльності, що проявляється у слабких фінансових показниках і нестачі обігових коштів, спадом рівня життя населення, зростанням безробіття тощо. Це потребує здійснення реструктуризації програми розвитку економічного простору. Реструктуризація – це перебудова чого-небудь [3]. Вона включає зміну структури економічного простору і його елементів під впливом спонукальних чинників внутрішнього або зовнішнього середовища, удосконалення системи управління фінансово-економічною політикою, персоналом, оперативною діяльністю тощо.

Основною метою реструктуризації є покращання діяльності суб'єктів господарювання та соціальних структур, приведення їх у формат конкурентоспроможності та підвищення ефективності розвитку економічного простору на засадах збалансованості і самодостатності й забезпечення сталого його розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій. Стійкий розвиток сільської території, збереження природного середовища, поліпшення демографії та умов проживання населення в сільській місцевості може забезпечити ефективне виробництво на основі впровадження інтенсивних технологій, інноваційно-інвестиційних проектів та структурних перебудов суб'єктів господарської діяльності.

Дослідженню цієї важливої проблеми значну увагу приділили вчені В. Славо, О. Коваленко, І. Гончаренко, В. Зіновчук, М. Малік, О. Онищенко, О. Бородіна, І. Прокопа, О. Павлов, та інші. Проте, якщо у

їх працях багато приділялося уваги дослідженню категоріального апарату, ролі територій у підвищенні рівня добробуту жителів й розвитку місцевого самоврядування, то економічному розвитку всієї територіальної системи утворень, на нашу думку, ще недостатньо. Особливо потребує дослідження економічний простір у площині його реструктуризації на предмет створення нових організаційних структур, і зокрема виробничих та обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів.

Мета та методика дослідження. Метою статті є спроба реструктуризації економічного простору сільської територіальної одиниці, яка б дала змогу товаровиробникам самостійно здійснювати головні бізнес-процеси і підвищити рівень зайнятості населення.

Виклад основного матеріалу. Необґрунтовані кроки у формуванні відносин у сільській місцевості спричинило неефективну реструктуризацію сфери виробництва аграрних підприємств, повного розвалу системи вертикальних зв'язків, згортання на регіональному рівні діяльності вертикально інтегрованих підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, організацій і підприємств виробничої інфраструктури, розпаду структур соціального спрямування, що надавали різні послуги населенню, виникнення безробіття. З ліквідацією крупних підприємств припинилися грошові надходження до бюджету села, чим було втрачено можливості його самовідтворення й розвитку соціальної інфраструктури. Тому нині в Україні потребує реструктуризації значна частина економічних просторів сільських територіальних одиниць.

Модель реструктуризації економічного простору має базуватися на теоретичних дослідженнях і аналізу фактичних результатів функціонування існуючих елементів системи та розробки ключових бізнесових структур. Як технічне завдання створення нової моделі економічного простору сільської територіальної одиниці представлено на рис. 1, що має відбуватися поетапно.

Перший етап. Його виконавцями є власники підприємств і органи місцевого самоврядування. Дії їх спрямовується на аналіз внутрішнього середовища економічного простору, визначення цілей його реструктуризації та пріоритетних напрямів розвитку.

Здійснюється аналіз наявних природних місцевих ресурсів та можливості їх ефективного використання. Вивчається рух вхідних і вихідних матеріальних потоків. Визначається, що саме не задовольняє в існуючій бізнес-моделі. У процесі аналізу визначається чимало важливих для функціонування економічного простору, в ринкових умовах, бізнес процесів. Вивчається, наряду з розвитком існуючих, можливість створення нових елементів і структур виробничого та соціального спрямування, що дозволяє удосконалити модель економічного простору у

межах сільської адміністративної одиниці, що забезпечать ефективність його функціонування.

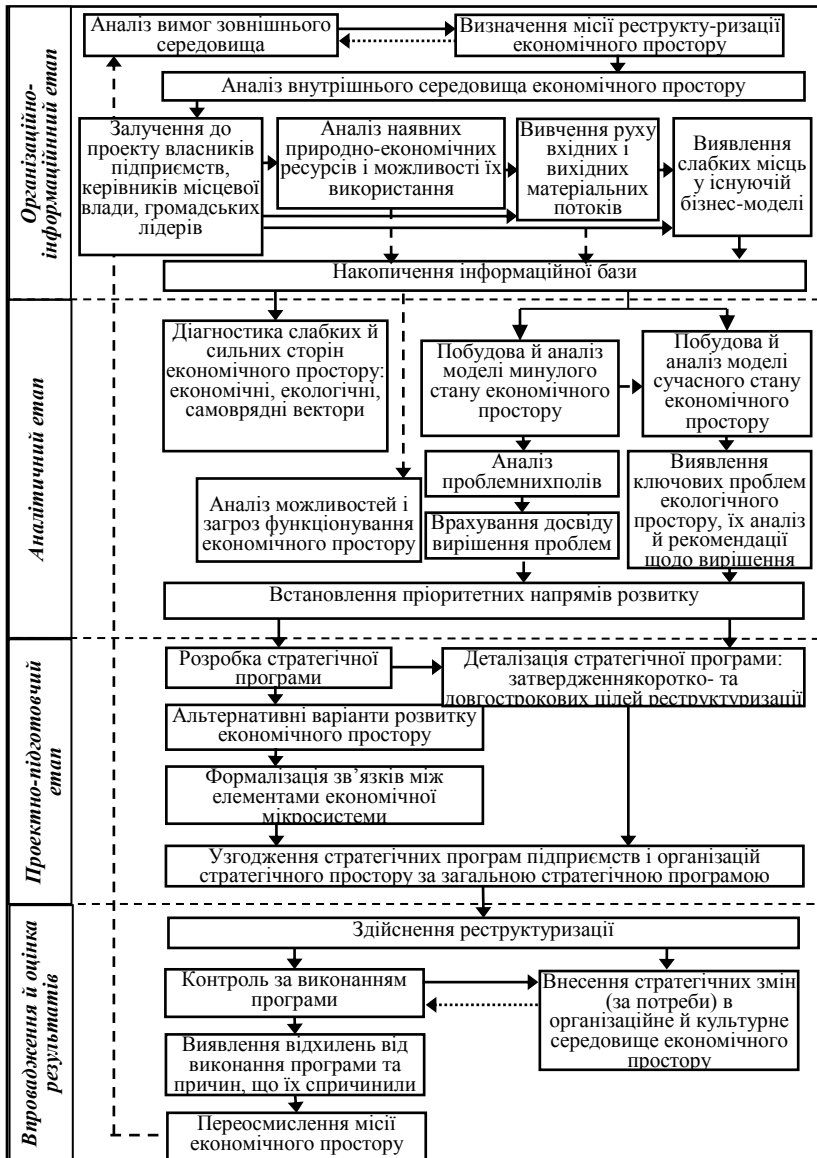

Рис. 1. Модель стратегічної реструктуризації економічного простору.

Другий етап. На даному етапі визначаються слабкі і сильні сторони, виявляються основні проблеми розвитку економічного простору та аналізується динаміка їх змін. Здійснюється аналіз оперативної діяльності усіх підприємств минулої моделі, ринку товарів і послуг та їх інвестиційної привабливості. Вивчається фінансовий стан підприємств і діяльність керівництв. Аналіз існуючої бізнес-моделі економічного простору сільської територіальної одиниці має виявити проблемні місця, які необхідно розв'язати першочергово. Доцільним є з'ясування характерних особливостей розвитку економічного простору протягом тривалого періоду часу. Зазначений аналіз мав би бути спрямованим під вимоги обґрунтування концепції та програми реструктуризації у відповідності до вимог положень нормативно-правових актів та вірогідністю пристосування і забезпечення кожній виробничо-господарській структурі належних умов ефективного функціонування.

Третій етап. За даними результатів діагностики розробляються альтернативні варіанти розвитку підприємств. Оцінюються ресурси, в тому числі і використання місцевих та розраховуються перспективні показники діяльності підприємств. Оцінюються можливі ризики та уточнюються

Четвертий етап. Здійснення реструктуризації відповідно до розробленої програми. Формуються взаємовідносини, проробляються і реалізуються цілі.

Відбуваються процеси функціонування елементів мікросистеми і зіставляються запроєктовані значення з фактичними результатами. Виявляються відхилення, встановлюється їх причини та здійснюються корективи програми.

Щоб ефективно використовувати виробничий потенціал господарств населення, знизити безробіття та збільшити виробництво внутрішнього валового продукту до рівня самодостатності функціонування економічного простору сільської територіальної одиниці, на нашу думку, необхідно здійснити організаційні заходи спрямовані на створення ряду бізнес-моделей самостійного функціонування на ґрунті корпоративного управління.

Зокрема, на базі господарств підприємницького спрямування, які мають у своєму володінні земельний пай і техніку, можна утворити сільськогосподарські виробничі кооперативи. Предметом їх діяльності може стати виробництво зернових, картоплі, овочів, кормових культур та в перспективі продукції тваринництва.

Господарства населення, що не володіють земельними паями і не мають у своїй власності техніки, не стали членами виробничих

кооперативів, можуть здійснювати господарську діяльність за індивідуальною формою ведення. Але для їх обслуговування необхідно створити окремо обслуговуючі кооперативи з наданням механізованих послуг, зокрема обробітку землі, посіву, збирання урожаю. Членами механізованого кооперативу можуть бути особи, що мають у володінні техніку.

На території економічного простору на зміну окремих служб, у кожному господарюючому суб'єкті, доцільно створити один обслуговуючий кооператив. З числа осіб жителів сіл доцільно створити кооперативи з ремонту техніки, матеріально-технічного постачання ресурсів, реалізації сільськогосподарської продукції, соціального спрямування з надання побутових послуг населенню, будівництва та ремонту приміщень. Блок закладів торгівлі, громадського харчування, соціальної інфраструктури та підприємств комунального спрямування буде розвиватися в міру необхідності.

Щоб зменшити ризики невідповідності розрахункових параметрів з реальними, необхідно мати обґрунтований концептуальний підхід до проекту керованості сільським економічним простором. На нашу думку, цього можна досягнути за безпосередньої участі у цих процесах органів самоврядування.

Тому основною ідеєю реструктуризації економічного простору сільської територіальної одиниці має стати утворення його нової моделі на основі об'єднання усіх елементів і господарюючих суб'єктів в корпорацію під началом і за безпосередньою участю в управлінні виконавчого комітету сільської ради.

За таких умов кооперація спричиняє появу нової продуктивної сили, яка значно перевищує продуктивність окремо взятих її складових. У процесі об'єднання виробничих і обслуговуючих структур формується організаційно-економічні та техніко-технологічні зв'язки, які, з одного боку, посилюють цілісність системи, що складається із взаємозалежних елементів, аз іншого – сприяють підвищенню ефективності її функціонування. У такій системі відбувається певна спеціалізація та поділ праці. вона набуває позитивних властивостей, які відсутні в її складових елементах. Синергетичний ефект є результатом дії цілісної системи, і він завжди є вищим, ніж сумарний корисний ефект індивідуальних зусиль окремих елементів цієї системи. Тоді загальний вид економічного простору матиме таку структуру (рис. 2).

Підґрунтям формування і функціонування корпорації є демократичні принципи, основним з яких є добровільність. Кожен хто

вступає у корпорацію керується лише своєю індивідуальною чи груповою доброю волею, без будь-якого тиску. У своїй діяльності кожен з господарюючих суб'єктів керується своїм Статутом, зберігає свою виробничу і господарську незалежність й визнає Статут корпорації.

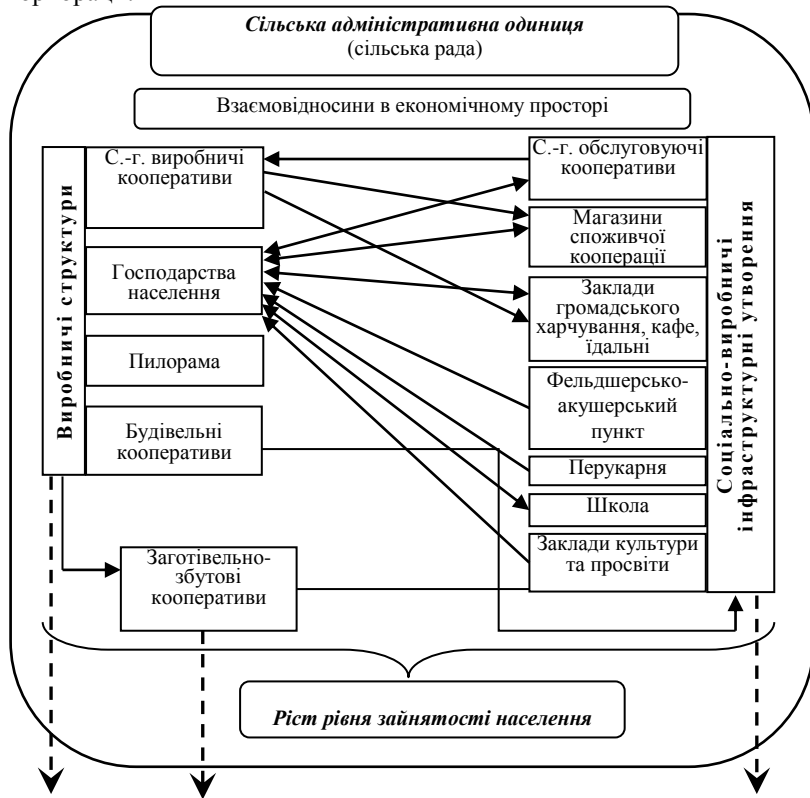

Рис. 2. Схема результатів реструктуризації економічного простору

Виробнича діяльність кожного із членів корпорації, а це в основному кооперативи, базується на самостійному прийнятті господарських рішень. Вони окремо планують і здійснюють цілком самостійно економічну і фінансову діяльність виходячи зі своїх колективних інтересів. керівництво корпорації може лише пропонувати послуги окремим підприємствам у вигляді допомоги або допоміжні заходи, що спрямовані на покращення господарської діяльності її членів.

Особливо важливим в перспективі може стати створення в окремому економічному просторі фінансово-кредитної структури на зразок акціонерного товариства, метою функціонування якої є обслуговування інших його елементів, набуде формату розрахункового суб'єкта на засадах корпоративного управління під контролем найсильнішого із її акціонерів. Одним із керованих управлінців може стати орган виконавчої влади на місцевому рівні.

Формування даної структури і управління нею, за умови прийняття справедливих і виважених рішень, не вимагає альтернативного вибору домінування адміністративних чи ринкових методів. Вони у даній структурі органічно поєднуються і забезпечують прозорість дій, що не обмежує входу і виходу господарюючих елементів з системи економічного простору.

При встановленні корпоративних методів управління в економічному просторі важливе місце займатиме держава, з точки зору захисту прав кожного з членів та створення умов для ефективного використання у корпоративних структурах їх майна та працюючих.

Висновки. Процеси реструктуризації економічного простору сільської адміністративної одиниці слід розглядати не лише як зміну структури, напрямів діяльності, створення умов організації функціонування та управління, а й як об'єднання його окремих елементів з метою підвищення ефективності його ресурсного потенціалу. Система, утворена з виробників і обслуговуючих підприємств, володіє додатковою енергетичною силою та спроможна отримати синергетичний ефект, який виявляється у розвитку поділу праці й зв'язків між окремими її елементами.

Список використаних джерел

1. Кооперація в агробізнесі / [Ф. В. Горбонос, Л. А. Янковська, Н. Ф. Павленчик та ін.]. – Львів, 2011. – 360 с.
2. Словарь иностранных слов / под ред. И. В. Лехина, С. М. Локшиной, Ф. Н. Петрова (гл. ред.) и Л. С. Шаумяна. – [6-е изд., перераб. и дополн.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1964. – 784 с.
3. Сучасний тлумачний словник української мови : 50 000 слів / за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Харків. : Школа, 2006. – 832 с.